

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1948

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 38

27 november—1 december.

Debatter m. m.

Onsdagen den 1 december.

	Sid.
Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.	5
Interpellation av herr Domö ang. användningen av beviljade anslag till försvarets stärkande	27

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 1 december.

Utrikesutskottets utlåtande nr 21, ang. godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.	5
Bevillningsutskottets betänkande nr 61, ang. godkännande av avtal mellan Sverige och Schweiz för undvikande av dubbelbeskattning	26
Bankoutskottets utlåtande nr 55, ang. ökning av antalet bankdirektörstjänster inom riksbanken	26
— nr 56, ang. pensionsreglering för vissa förutvarande anställningshavare vid av staten övertagna enskilda trafikföretag m. fl.	26
Jordbruksutskottets utlåtande nr 70, ang. godkännande av avtal mellan domänstyrelsen och Göta Kanalbolag rörande dispositionen av vissa öar i Vättern m. m.	26

Lördagen den 27 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 20 och den 23 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 467, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 61 § 1 mom. lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården, m. m.; och

nr 468, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring av övergångsbestämmelserna till lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 319, med förslag till förordning om särskilt anstånd med inbetalning av kvarstående skatt på grund av 1948 års taxering, m. m.

Anmäldes och bordlades utrikesutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående

intereuropeiska betalningar och kompenstationer m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Schweiz för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet samt beträffande skatter å kvarlåtenskap;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ökning av antalet bankdirektörstjänster inom riksbanken; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa förutvarande anställningshavare vid av staten övertagna enskilda trafikföretag m. fl. ävensom efterlevande till sådana anställningshavare jämte en i ämnet väckt motion; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan domänstyrelsen och Göta Kanalbolag rörande dispositionen av vissa öar i Vättern m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.04 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Tisdagen den 30 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 316, angående godkännande av en mellan Sverige och Spanien träffad handelsöverenskommelse; och

nr 320, angående godkännande av en mellan svenska regeringen och grekiska regeringen träffad handelsöverenskommelse.

Justerades protokollet för den 24 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade intyg anhåller jag härmed vördsamt om kammarens tillstånd att tills vidare bli befriad från riksdagsarbetet.

Töredal, Jungskola den 29 november 1948.

Torsten Isaksson.

Att riksdagsman *Torsten Isaksson* från Töredal, Jung, på grund av sjukdom (Lumbagoischias) måste vara sängliggande minst två veckor från denna dag, intygas.

Vara den 28 november 1948.

John Hultén,

leg. läkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, varunder herr *Isaksson* på grund av den i läkarintyget angivna sjukdomen vore oförmögen att delta i riksdagsarbetet.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 469, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1948/49, såvitt angår jordbruksärenden.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 21, bevillningsutskottets betänkande nr 61, bankoutskottets utlåtanden nr 55 och 56 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 70.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 316 och 320.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.03 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 1 december.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Föredrogos och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 316, angående godkännande av en mellan Sverige och Spanien träffad handelsöverenskommelse; samt

nr 320, angående godkännande av en mellan svenska regeringen och grekiska regeringen träffad handelsöverenskommelse.

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående intereuropeiska betalningar och kompensationer m. m.

Genom en den 5 november 1948 dagtecknad, till utrikesutskottet hänvisad proposition, nr 314, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 5 november 1948 samt med överlämnande av en den 16 oktober 1948 undertecknad överenskommelse angående intereuropeiska betalningar och kompensationer jämte därvid fogade bihang och tilläggsprotokoll ävensom av svenska regeringens den 21 oktober 1948 till Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete avgivna svar rörande ett ekonomiskt program för tiden till och med år 1952, föreslagit riksdagen att godkänna Sveriges anslutning till berörda överenskommelse ävensom att lämna Sveriges riksbank bemyndigande att i form av överdragningsrätter ställa vissa medel till förfogande.

Till utskottet hade jämväl hänvisats en av herr *Hagberg* i Luleå m. fl. inom andra kammaren väckt motion, nr 628, i anledning av Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition. I motionen hade hemställts, att riksdagen, i anslutning till Kungl. Maj:ts proposition, nr 314, måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Sverige måtte i enlighet med Artikel IX, moment 2, uppsäga överenskommelsen av den 30 juni 1948 angående ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenade Stater samt i enlighet med Artikel 27 i konventionen angående europeiskt ekonomiskt samarbete av den 8 maj 1948 uppsäga konventionens tillämpning på Sverige.

Utskottet hade till behandling i ett sammanhang upptagit berörda proposition ävensom motionen. Under ärendets behandling hade ytterligare upplysningar rörande innebörden av den föreliggande överenskommelsen lämnats utskottet från vederbörande departements sida ävensom från av utskottet särskilt tillkallade sakkunniga.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionen II: 628, meddela av Kungl. Maj:t äskat godkännande av Sveriges anslutning till den i Paris den 16 oktober 1948 undertecknade överenskommelsen angående intereuropeiska betalningar och kompensationer jämte därtill hörande bihang och tilläggsprotokoll ävensom lämna Sveriges riksbank bemyndigande att i form av överdragningsrätter ställa vissa medel till förfogande.

Herr von HELAND: Herr talman! Det är av två orsaker, som jag i dag begärt ordet som förste talare. Dels hoppas jag att genom vissa uppgifter från Fören-

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

ta Nationernas Parismöte kunna något ändra på herr Öhmans eller herr Linderots inställning till Marshallplanen och därmed på deras eventuella anföranden i denna debatt, och dels önskar jag få svar på vissa frågor av de talare, som kunna komma att uppträda här i dag.

När vårt land nu befinner sig i en ekonomisk krissituation, borde vi här i riksdagen liksom i andra betydelsefulla institutioner beflita oss om att ernå samverkan om erforderliga åtgärder. I varje fall böra vi söka undvika onödiga stridigheter, och ur den synpunkten synes det, som om kommunisternas agitation beträffande Marshallplanen kräver bemötande från alla de partier som inse, att denna plans genomförande är av yttersta betydelse icke blott för vårt land utan för hela Europa. Herrar Linderots och Hagbergs anföranden i riksdagen, kommunisternas motioner och tidningsartiklar innebära ungefär samma kritik som framfördes av Ryssland och dess vasallstater mot Marshallplanen i FN i Paris. Jag är uppriktig anhängare av den svenska neutralitetspolitiken, och jag tillhör dem, som önska goda förhållanden österut och som önska att vårt land ej skall behöva inblandas i tvistigheterna mellan öst- och västblocken, men jag reagerar, när det på felaktiga grunder utsås split mellan öst och väst. De häftiga angreppen mot U. S. A. och de s. k. Marshalländerna för deras handels- och ekonomiska politik torde bäst kunna bemötas med citat ur vissa belysande och utmärkta anföranden i FN:s andra kommitté för ett par veckor sedan, och som Sveriges representant i den kommittén har jag tagit med mig protokollen från den debatten. Grundtonen i kritiken var att Marshallplanen innebär en diskriminering av handeln med öststaterna, och eftersom Amerika mycket kraftigt angreps i det sammanhanget, blev det Amerikas delegat herr Thorp som klarlade frågan. Då hans anförande borde vara av intresse även här hemma, skall jag rätt ingående citera detta och hoppas att min översättning är tillfredsställande.

Det är synnerligen tråkigt att behöva prestera ett långt citat, men i denna viktiga fråga anser jag det riktigare att komma med ett citat i stället för ett referat, ty emot det senare kan alltid anmärkas, att det inte är rätt refererat.

Marshallplanens genomförande är ju främst beroende av till förfogande ställda dollar och Amerikas möjlighet och villighet att ställa varor, materiel och maskiner till förfogande, och då anmärkningar riktats mot den amerikanska licensgivningen, skall jag börja med citat om den frågan.

Herr Thorp anförde härom: »I likhet med de flesta andra länder underkastade Förenta staterna sin utrikeshandel under kriget nästan fullständig licenskontroll i krigsansträngningarnas intresse. De flesta av dessa krigstidskontroller ha nu försvunnit. Emellertid ha vi, förutom våra förutvarande kontroller med avseende på vapen, ammunition och krigsmateriel, fortfarande två områden, där exportkontroller äro i kraft. Det första avser en begränsad lista över särskilda produkter med knapp tillgång. Det andra avser nästan alla skeppningar till Europa... Det torde räcka med att påpeka, att Förenta staternas kongress, trots den starka känslan i mitt land emot onödiga regeringsingripanden, med hänsyn till den aktuella och väntade knappheten på många varor ansåg det nödvändigt att kontrollera exporten av varor med knapp tillgång... Myndigheterna ha offentliggjort en lista över dylika varor — känd som 'Positive List'. För varje produkt i denna lista är en exportkvot i kvartalet fastställd. Dessa kvoter äro fastställda av handelssekreteraren med hänsyn till förordande från lämpliga interdepartementala kommittéer. De sålunda bestämda mängderna utgöra de totala kvantiteterna, vilka man anser tryggt kunna tillåtas lämnas i landet i betraktande av utlandets trängande behov. Inom ramen av dessa totala kvoter äro individuella landskvoter bestämda för nästan varje viktig förnödenhet på förteckningen över knappa tillgångar.

Vid bestämmandet av dessa landskvo-

Ang. godkännande av överenskommelse om interuropeiska betalningar m. m.

ter är syftet att göra den rättvisaste fördelningen av begränsade tillgångar bland konkurrerande sökande med hänsyn till alla tillgängliga uppgifter beträffande respektive länders behov. I avsikt att säkerställa en sådan rättvis fördelning begäres i lämpliga fall information beträffande den slutliga användningen av varor. Vid vissa särskilda tillfällen har det varit nödvändigt att vägra licenser, emedan tillräcklig information icke har varit tillgänglig.

Detta är en kort redogörelse för, hur vår exportkontroll över knappa tillgångar i allmänhet tillämpas.»

Thorp sade vidare: »Sedan den 1 mars 1948 har exportkontrollen över knappa-tillgångs-varor förstärkts genom åläggande av exportlicenskontroll över nästan alla skeppningar till Europa. Denna kontroll tjänar två huvudändamål. Det första av dessa ändamål är att säkerställa, att de i det europeiska återhämtningsprogrammet deltagande ländernas krav så mycket som möjligt sammanfalla med 1948 års 'Foreign Assistance Act':s syften och villkor. Det andra av dessa ändamål är att fullständiga den förut tillämpade exportkontrollen av vapen, ammunition och krigsmateriel genom att underkasta skeppningar av andra varor med militär betydelse noggrann prövning.

I praktiken har detta betytt, att skeppningar till deltagande länder, med undantag för skeppningar av produkter på knappa-tillgångs-listan, ha tillåtits fritt, medan skeppningar, destinerade till icke deltagande länder, noga prövats för att 1) säkerställa en tillräcklig tillförsel av varor till deltagande länder för deras ekonomiska återhämtning och 2) förhindra skeppning till Östeuropa av varor, som betydelsefullt skulle påverka detta områdes krigspotential.

Beträffande det första av dessa ändamål föreskriver 'Foreign Assistance Act', att ingen export av någon förnödenhet skall tillåtas till något land, helt eller delvis i Europa, som icke är ett deltagande land, om det fastställes, att förnödenhetstillgången är otillräcklig eller skulle bli otillräcklig, om exporten för att tillgodo-

se deltagande länders behov vore tillåten. Trots ovannämnda villkor föreskriver 'Foreign Assistance Act', att sådan export måtte tillåtas, om det fastställes, att det på annat sätt ligger i statens intresse.» Jag avbryter för ett ögonblick citatet för att påpeka för kommunisterna, att om Sverige i enlighet med deras motion skulle uppsäga konventionen och det ekonomiska samarbetet, skulle alltså stor risk föreligga, att Sverige ej kunde erhålla nödvändiga svåråtkomliga varor från Amerika. Detta skulle alltså bli resultatet av den kommunistiska linjen.

Med denna erinran fortsätter jag citatet: »Med hänsyn till det allmänt erkända behovet att så snabbt som möjligt återställa Västeuropas ekonomiska hälsa, i dess eget och världens ekonomiska återhämtnings- och utvecklingsintresse, tro vi», sade herr Thorp, »att de flesta av världens folk komma att inse nödvändigheten av exportkontroller, avsedda att säkerställa fullföljandet av det europeiska återhämtningsprogrammet. I 'Lagen', som bestämmer biståndet, framhöll kongressen tydligt, att, om några staters tilldelning måste skäras ner såsom områden av knappa-tillgångs-varor, skulle det gå ut över de icke samverkande staterna i Europa. Är det oresonligt av oss att intaga den ståndpunkten, att, så länge vi ge verklig finansiell hjälp till stater, som medverka i det europeiska återhämtningsprogrammet, vi ta lämpliga steg för att säkerställa, att de nödvändiga tillgångarna från Förenta staterna finnas tillgängliga för att, så långt som möjligt, tillmötesgå kraven från återhämtningsprogrammet, som utarbetats av dessa länder genom organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete?»

»Jag skall nu», fortsatte herr Thorp, »övergå till tillämpningen av exportkontroll för nationella säkerhetsändamål. Det är naturligtvis allmänt erkänt, att regeringar äga rätt att förbjuda eller begränsa exporten av varor för utländska militära områdens direkta eller indirekta förbrukning. Förenta staterna kunna knappast förväntas att av sina begränsade exporttillgångar tillhandahålla material för uppbyggandet av krigspoten-

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

tialer i länder, som öppet och vid upprepade tillfällen kungjort sin fiendtlighet mot Förenta staternas och andra fredsälskande nationers program och syften; länder som ha underlåtit att medverka vid internationella strävanden att läka krigets sår och i själva verket genom såväl sina aggressiva handlingar som ord ha tvingat världens fria nationer att i deras egen säkerhets intresse vidtaga lämpliga åtgärder.

Om våra kolleger från Östeuropa äro missnöjda med säkerhetsbestämmelserna i vårt program och i vår politik och finna för gott att beteckna dessa som diskrimineringar, komma de att finna orsakerna härtill hos sina egna regeringars handlingar och politik. Med hänsyn till de aggressiva tendenser, som ådagalagts av Sovjetunionens socialiststater och andra länder i Östeuropa som stå under Sovjetunionens inflytande, ha vi icke haft något annat alternativ än att taga lämpliga steg för att skydda vår frihet och säkerhet.

Det föreligger inget behov att gå tillbaka till tiden före början av denna generalförsamlings session för övertygande bevis, att frihetsälskande folk överallt dela min regerings och mitt folks allvarliga oro över händelsernas vändning i Östeuropa under de senaste åren. Denna oro har uttryckts oförbehållsamt första gången under den allmänna debatten i generalförsamlingen, andra gången i kommitté I för atomenergi och avrustning och tredje gången i samband med säkerhetsrådets behandling av Berlinblockaden. Hotet mot frihet och säkerhet är uppenbart.»

Herr talman! Efter denna redogörelse måste väl kommunisterna gå med på att vi från svensk sida inte ha någon anledning att rikta någon anmärkning mot amerikansk licensgivning. Det är inte trevligt, att Sverige skall behöva lämna ingående uppgifter, men å andra sidan bör man förstå den amerikanska nu redovisade uppfattningen. Den som icke är nöjd med tvånget att lämna uppgifter, bör rikta sitt missnöje mot den politik, som försatt oss i detta läge, och inte mot att vi i ett svårt läge gå med

på att lämna uppgifterna för att få vissa varor.

Om vi äro överens så långt, kunna vi även syna kommunisternas påstående, att Sverige genom Marshallplanen kommer i händerna på Amerika. Herr Thorp bemötte liksom flera andra även dylika påståenden, och jag tycker det är riktigt att referera amerikanen, eftersom det påstås, att det är i Amerikas händer vi komma.

Herr Thorp sade om detta: »Under den allmänna debatten hörde vi flera angrepp på de ekonomiska samarbetsöverenskommelserna mellan Förenta staterna och de olika länderna, som delta i det europeiska återhämtningsprogrammet. Det påstods, att dessa överenskommelser påtvingats Västeuropas stater av Förenta staterna för att icke blott uppnå det ekonomiska herraväldet över dessa stater, utan även nödgä dem att bryta med Östeuropas stater.

Dessa angrepp bemöttes effektivt och med behörig myndighet av flera talare i den allmänna debatten. Det torde emellertid vara lämpligt att jag i samband med denna diskussion i korthet berör påståendet, att min regering söker tvinga i det europeiska återhämtningsprogrammet deltagande länder att förbinda sig att bryta med Östeuropa.

De ekonomiska samarbetsöverenskommelserna återge uttryckligen grundsyftet i återhämtningsprogrammet, nämligen att hjälpa europeiska stater till självhjälp i och för ekonomisk återhämtning, så att de så snart som möjligt bli oberoende av extraordinära främmande hjälpåtgärder. Dessa överenskommelser äro huvudsakligen objektiva såväl beträffande tillkomst som innehåll. I artikel II fastställa de det europeiska landets allmänna åtaganden. Dessa åtaganden äro icke nya i och för sig, utan förstärka liknande förbindelser mellan de europeiska länderna, vilket framgår i deras multilaterala överenskommelse för europeiskt ekonomiskt samarbete, i vilket Förenta staterna icke delta. Bestämmelsen i de särskilda överenskommelser, i vilka vi äro deltagare, som berör den aktuella frågan, är den, som varje del-

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

tagande land underkastar sig», och så citerar herr Thorp själv: »Att samarbeta med andra deltagande länder för att underlätta och stimulera ett utbyte av varor och bistånd mellan de deltagande länderna och med andra länder och för att begränsa allmänna och enskilda hinder för handel mellan dem och med andra länder.»

Herr Thorp fortsatte: »Denna uttalande bestämmelse har naturligtvis uppenbart samband med den viktiga frågan beträffande fredlig handel mellan Öst- och Västeuropa. Det är onödigt att säga, att det icke finns några bestämmelser i de bilaterala överenskommelserna, som fordra avbrytandet av handelsförbindelserna med något land. Dessa överenskommelser utgöra ingen grund för sammansvärjningar. Det finns i dem ingen som helst bestämmelse, som rimligtvis kan tolkas till att Förenade staterna skulle få kontroll över deras exportpolitik, som Polens utrikesminister med bestämdhet påstod. Ej heller finnas där några hemliga protokoll.»

»Som bekant ha många väst- och östeuropeiska stater efter fientligheternas inställande sökt att utveckla sina handelsförbindelser. En viss grad av framgång har uppnåtts och — som vi fått höra i den allmänna debatten — ansträngningarna att uppnå mera fortsätta. Det jag skulle vilja betona i detta sammanhang är, att det europeiska återhämningsprogrammet genom att påskynda produktionsåterhämtningen i de deltagande länderna samtidigt och till en betydelsefull grad stärker den ekonomiska grunden för ökad handel mellan Öst- och Västeuropas stater.» Det är, herr talman, något helt annat än kommunisterna här påstå.

»Detta är ett enkelt ekonomiskt faktum», fortsätter herr Thorp, »som icke kan döljas av påståenden om motsatsen. Ökad produktion i Västeuropa innebär ökad efterfrågan av Östeuropas produkter och vidgade möjligheter för export till Östeuropa. Från Östeuropas ståndpunkt selt öppnar det europeiska återhämningsprogrammet nya avsättningsområden i Västeuropa och underlättar

även tillstånd av knapp tillgång, vilka ha försvårat importen av för deras ekonomiska återhämtning och utveckling nödvändiga varor från Västeuropa.

Det är måhända också på sin plats att framhålla, att den ekonomiska samarbetsförvaltningen har fastställt summan av amerikanska dollar, upptagna i 'The Act for purchases' i Östeuropa. Beviljanden av dylika inköp i Tjeckoslovakien, Ungern och Polen ha redan överstigit 6 miljoner dollar. Ehuru denna siffra är obetydlig i förhållande till den jämförbara siffran för Latinamerika, för andra icke deltagande länder utanför Europa och för de deltagande länderna själva, bör det ihågkommas, att Östeuropas möjligheter att tillhandahålla de flesta av de varor, som mest trängande behövas för att utföra det europeiska återhämningsprogrammet, äro begränsade icke endast till följd av naturliga orsaker och krigsförstörelse på produktionsområdet utan även genom abnorm inhemsk efterfrågan i samband med efterkrigsåteruppbyggnaden.

För att summera ihop denna del av mina påpekanden, så finns det ingenting i de ekonomiska samarbetsöverenskommelserna eller i Förenade staternas allmänna politik, som riktar sig emot *fredlig* europeisk handel eller *fredlig* ekonomisk utveckling i hela Europa.»

Av dessa citat liksom av svenska förklaringar borde för hela svenska folket, kommunisterna inbegripna, stå klart att Marshallplanen ej är riktad som ett hot eller avsedd som en diskriminering mot öststaterna, utan att den är avsedd som en räddning ur kaos för hela Europa, varvid ständigt förbättrade förbindelser österut äro önskvärda.

Även om man sålunda inser, att föreliggande plan för Europas återhämtning är önskvärd att genomföra, torde det vara lämpligt att även vid detta tillfälle upprepa varningarna beträffande pågående snedvridning av svenskt näringsliv, och därmed kommer jag in på något helt annat: jag kommer in på propositionens program för de närmaste fyra åren.

Som vid flera tillfällen påpekats här

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropiska betalningar m. m.

i kammaren, har bondeförbundet varnat för den handels-, kredit- och investeringspolitik, som bedrivits efter krigets slut. Man erkänner nu följderna, och man försöker skapa samverkan för föreliggande sanerings- och långtidsprogram. Jordbrukarna ha under hela kriget och tills dato genom gott utfört arbete visat sin stora samhällssolidaritet, trots att statsmakterna som subvention åt konsumenterna hållit nere jordbrukets priser och därmed inkomsterna åt jordbrukets arbetskraft. Den lägre betalningen åt jordbrukets arbetskraft har emellertid avfolkat landsbygden i så hög grad, att jordbrukets produktionsvolym nu är lägre än behövt. Under senaste åren har arbetskraften sugits till investeringsverksamheten och lyxindustrier med en icke önskvärd snedvridning av näringslivet till följd. Nu skall man enligt långtidsprogrammet söka flytta arbetskraften så, att våra exportindustrier kunna väsentligt öka exporten, men är man säker på att det ej blir en ny snedvridning av vårt näringsliv på lång sikt? Från vårt håll ha vi vid flera tidigare tillfällen varnat för en allt för stark industrialisering, baserad på export. I propositionens långtidsprogram är man tydligen själv litet osäker. Man skriver bland annat: »Möjligheterna för de transoceana områdena att köpa ytterligare svenska exportvaror äro tydligen bestämde av takten i deras industriella utveckling och tillgången på utländskt kapital. För Sverige är detta problem av synnerligen stor betydelse.»

När man 1945 och 1946 rusade i väg i handels- och kreditpolitiken, lyssnade regeringen icke på våra varningar utan på grosshandelskåren och industriexportörerna samt på deras politiska förespråkare. Jag uttalar den förhoppningen, att regeringen denna gång måtte lyssna litet mer på oss, och jag vill allvarligt uttala önskemålet, att man måtte hålla tillbaka sådan industriinvestering, för vilken bakslag kan beräknas. Som ett exempel önskar jag nämna skeppsbygget, vilken industri man kan beräkna kommer först i farozonen, liksom vår handelsflotta. Då jag tydligen på den punkten har samma uppfattning som herr Ericsson ut-

vecklade i remissdebatten för en tid sedan, förmodar jag att någon motivering för denna min uppfattning icke är erforderlig. Jag bortser i det sammanhanget från vissa svårigheter, som redan mött järn- och stålindustrien samt viss verkstadsproduktion på exportmarknaden. Däremot synas mig investeringar för turistväsendet vara mycket lämpliga, dock endast under den förutsättningen, att vi i många avseenden avskaffa förbud och andra för turister svårförstådda och vidriga byråkratiska uppfinningar.

Beträffande våra exportmöjligheter synes man inom industrikretsar anse, att den utstakade produktionsökningen är möjlig men att exportvolymen ej kommer att kunna hållas på grund av för höga svenska priser. Trots att jag var motståndare till kronans appreciering 1947, hoppas jag dock, att regeringen inte förhastar sig, när det gäller kravet på kronans depreciering för att underlätta exporten. Nyttiga lärdomar från utvecklingen i Frankrike säga mig, att stabilitet är en viktig förutsättning för en sund produktion och handel. När vi måste klara vår export genom att laborera med våra växelkurser, äro vi ute på det sluttande planet. En förändring av växelkursen måste alltså motiveras av starkare skäl än de hittills presterade.

Prisfrågan för exporten kommer givetvis att bli alltmer betydelsefull ju mer industrialiseringen utvidgas i de transoceana länderna med deras billiga arbetskraft. Man fick också ett mycket starkt intryck av utvecklingstendenserna nere i Paris på FN-mötet. I bägge de utskott, där jag representerade Sverige, krävdes för de utvecklade länderna industrialisering och teknisk assistans härför från FN. I en resolution yrkades bland annat, att det skulle anvisas 300 000 dollar som en början för utbildning av experter och lokala tekniker för teknisk hjälp åt utvecklade länder. Samtidigt meddelades av sekreteraren i andra kommittén, att tekniska experter redan ställdes till förfogande; sålunda hade nyligen en sådan kommission sänts till Haiti, och för ett år sedan hade expertis sänts till Venezuela. Ett institut av an-

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropiska betalningar m. m.

nan karaktär hade man upprättat i Mexico City för Latinamerika, och man planerade för Asien ett institut i New Delhi.

Har man vid långtidsprogrammets planläggning eller har exportindustrien tagit hänsyn till den väldiga utveckling och den industrialisering, som kommer att ske i de transoceana länderna? Även om jag accepterar nu föreliggande proposition, vill jag alltså påpeka att man bör med ny och ständig prövning dirigera så att, under ögonblickets lysande efterfrågan, investeringar ej vidtagas, för vilka man redan nu och efter hand kan spå svåra bakslag på exportmarknaden. Det är även ur dessa synpunkter jag beklagar att man ej nu tillräckligt vårdar jordbruket och dess binärningar. Inte heller härvidlag synas många ha studerat de framtida utvecklingsmöjligheterna på världsmarknaden. Som lämpligt studiemateriel kan jag nämna rapporterna till FN om kolonialländerna med sina 300 miljoner människor. Man kan som exempel fundera över, vad den ständigt förbättrade sjukvården kommer att ge för resultat. Nu är det enligt rapporterna i dessa länder en fruktansvärt stor barndödlighet. Förbättrade förhållanden komma sålunda att betyda en väldig årlig befolkningsökning och därmed krav på livsmedel. Som jag i samband med dessa frågor påpekade i Paris, har det åter blivit ett labilt prisläge för livsmedellexportörerna. Men detta är icke, som allmänheten tror här hemma i Sverige, beroende på att det är överskott på livsmedel i världen utan beroende på att hungrande människor ej ha pengar att köpa för. Hundratals miljoner människor leva nu på svältgränsen. År 1938 hade endast $\frac{1}{3}$ av jordens folk bra kaloriförbrukning eller över 2 750 kalorier om dagen. Om man skulle höja de övrigas kaloriförbrukning till endast 2 600 kalorier, krävs en väldig produktionsökning av livsmedel.

Takten i världens folkökning är också belysande: år 1850 ca 1 171 miljoner människor, år 1900 1 600 miljoner och år 1938 2 171 miljoner. En väldig folkökning kan alltså väntas, samtidigt som

enligt samstämmiga uppgifter världens odlingsbara områden synas praktiskt taget utnyttjade, och sålunda kan livsmedelsproduktionen ej hålla jämna steg med efterfrågan. Man har visserligen löst frågan att syntetiskt framställa näringsämnen och att tillföra kroppen erforderliga mineralämnen, salter, vitaminer o. s. v. utanför livsmedlen, men nog borde den framtida livsmedelssituationen ändå verka oroande. Ur världshushållets synpunkt borde man därför överallt sträva efter förbättring av jordens och djurens avkastning. Men i vårt land tar man tydligen dessa framtidsutsikter med stort lugn och intresserar sig främst för ökad industriproduktion och småbrukets bortrationalisering. Visserligen förutsätter man, att flykten från jordbruket skall minska ner till några få procent under en fyraårsperiod och att erforderligt antal lantbruksmaskiner skall tillföras jordbruket samt att produktionen skall stiga med 8,5 %, men man bortser ifrån, att en med andra, jämförliga arbetargrupper likvärdig inkomst åt jordbrukets arbetskraft skulle vidmakthålla tillräcklig arbetskraft åt jordbruket och därmed skapa en större produktion än den beräknade. Därest, vilket jag förmodar, jordbrukskalkylen kan hållas, beräknas ett importbehov år 1952/53 av vissa varor. Även denna import är emellertid till nackdel ur penningpolitisk synpunkt, därest ej en god industriexport kan förmånligt täcka billiga inköp av livsmedel.

Den år 1952 tänkta livsmedelsimporten av 100 000 ton fodersäd, 85 000 ton oljor och fett samt 30 000 ton kött och fläsk kan beräknas komma att kosta cirka 400 miljoner kronor. En ökad livsmedelsproduktion ger oss alltså avsevärda summor genom minskat importbehov.

Som slutsats kan jag formulera mina önskemål i frågeform. Är man inte oroad av att vårt land i allt för stor utsträckning industrialiseras och att befolkningen härigenom koncentreras i överbefolkade samhällen från en avfolkad landsbygd? Är man inte orolig för att näringslivet får en snedvridning,

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

som i framtiden kan orsaka väldiga arbetslöshetsproblem och samtidigt svårigheter för vårt folk att erhålla tillräckligt med livsmedel?

Herr talman! Trots mina erinringar har jag den bestämda uppfattningen, att vi göra icke blott vårt land utan hela Europa en tjänst genom att ansluta oss till Marshallplanen. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Slutligen uttalar jag det önskemålet, att riksdagen snarast måtte få sig förelagd för godkännande Havannastadgan. Även om den frågan kunde det kanske vara lämpligt att taga upp en debatt — den debatterades ju även i Paris — men jag skall vid detta tillfälle avstå. Denna stadga bör nog anses som ett komplement till Marshallplanen. Stadgans grundregler — multilateral handel och mestgynnad-nationsprincipen — äro för oss önskvärda att få som normer vid handelsförhandlingar med andra länder och detta i all synnerhet som vi även fått införda i stadgan bestämmelser som garantera vår jordbrukspolitikens genomförande. Havannastadgan har också tillstyrkts av utrikeshandelskommitterade, tyvärr med herr Linderot som reservant, men trots detta hoppas jag, herr talman, att vi snarast möjligt få se Havannastadgan på riksdagens bord.

Herr ÖHMAN: Herr talman! Det var med stort intresse jag åhörde herr von Helands anförande. Det är inte så ofta som vi i kammaren få en så pass utförlig redogörelse för vad våra delegater göra på olika internationella sammankomster, framför allt inte inom de Förenta Nationerna. Herr von Helands anförande var också intressant ur en annan synpunkt. Jag syftar på det mycket långa och utförliga citat av ett tal av den amerikanske talesmannen herr Thorp, som vi här fingo oss föredraget. Detta anförande kommer säkerligen att i mycket hög grad glädja den amerikanska regeringen och dem som företräda dess intressen. Men jag har den bestämda meningen, att vi ingalunda behöva amerikansk hjälp för att uttolka innehållet i

de bilaterala avtal med Förenta staterna, som riksdagen mot de kommunistiska representanternas önskan slöt i somras, ett avtal som nu, plus vår anslutning till Pariskonventionen, utgör grundvalen för föreliggande proposition och utskottsutlåtande.

Man framställer från amerikansk sida, i likhet med vad herr von Heland här gjorde, Marshallplanen och den politik, som den åsyftar, såsom ett mycket generöst bidrag till Europas ekonomiska återuppbyggnad. Vi ha för vår del aldrig vänt oss mot att man stater emellan skulle hjälpas åt att klara upp de ekonomiska svårigheter, som ha följt i krigets spår. Det är icke på denna punkt som kritiken från kommunistiskt håll har satt in. Vad vi hela tiden ha vänt oss mot och vad vi alltjämt vända oss mot är de villkor, som förknippas med den s. k. amerikanska hjälpaktionen. Jag behöver inte här i kammaren upprepa — det har sagts så många gånger tidigare — vad dessa villkor gå ut på, men låt mig i alla fall med några ord erinra om det väsentligaste.

Marshallhjälpen bygger ju på en lag, som antogs av den amerikanska kongressen förra året, en lag som anger sitt syfte vara att främja Förenta staternas nationella intressen och välfärd. Jag hänvisar i detta sammanhang till vad som står i den amerikanska lagen, vilken dels av kommunistiska representanter, dels också av herr Georg Branting har varit föremål för en ganska utförlig behandling här i kammaren.

Vad vi alltså vända oss mot är att man skall genomföra en s. k. hjälpplan, som tar sikte på en ensidig inblandning från Förenta staternas sida i andra länders inre och nationella frågor. Vi ha fått en amerikansk kontrollkommission hit till Stockholm, som skall kontrollera att Marshallpolitiken genomföres i Sverige. Vi ha skrivit under ett avtal, som ger Förenta staternas representanter rätt till en sådan insyn i svensk ekonomi och i svenskt produktionsliv, som är kränkande för vår nationella suveränitet. Vi ha skrivit under avtal, som innebära, att vi skola ge regelbundna rapporter till

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

Amerikas förenta stater om vår investeringspolitik och vad som i övrigt sker här på det ekonomiska livets område.

Det är kort sammanfattat några av huvudpunkterna i den kritik mot Marshallpolitiken, som har levererats från det kommunistiska partiets sida. Dessutom vill jag erinra om — och det är inte i och för sig det minst viktiga — de militärpolitiska syftemål, som numera icke bara skymta bakom planen utan som vi allesammans, som vilja se vad som sker, mycket tydligt kunna iakttaga. Det talas om en Atlantpakt, om västblock och en skandinavisk militärallians, vilket allt skall byggas upp på grundval av den politik, som Amerika genom Marshallplanen ämnar genomföra. Det är väl ingen här som vill hävda, att inte frågan om en Atlantpakt, ett västblock och en skandinavisk militärallians ligger helt i linje med amerikanska imperialistiska utrikespolitiska strävanden och är en del av hela det politiska komplex, som har fått namnet Marshallpolitik och Marshallplan.

Enligt den amerikanska talesman, som herr von Heland citerade, måste Amerika föra en säkerhetspolitik mot Sovjetunionens aggressivitet. Jag skulle vilja fråga herr von Heland — det skulle ha varit önskvärt, att herr von Heland ställt samma fråga redan i Paris och rapporterat om svaret — vari nu Sovjetunionens aggressivitet konkret kommer till uttryck? På vilka punkter hotar Sovjetunionen den amerikanska säkerheten? Är det inte i stället så, herr von Heland, att det är just från Amerikas sida detta system av militärstrategiska baser runt jordklotet byggs upp? Såvitt jag vet, har icke Sovjetunionen några militära baser utom sitt eget territorium, inga trupper utom landet, annat än i sådana länder, där ockupationstrupper finnas kvar i enlighet med internationella överenskommelser, som träffats med Förenta staterna och de andra stormakterna i Förenta Nationerna. Vad är då detta tal om att det måste föras en säkerhetspolitik från Amerikas sida gentemot Sovjetunionens aggressivitet? Ja, det är bara — det tillåter jag mig säga — ett talesätt för att skapa dim-

bildning och försöka dölja de reella förhållandena och det reella skeende, som vi nu uppleva.

I detta sammanhang vill jag gärna passa på tillfället, eftersom saken är förd på tal, att rikta ett par direkta frågor till herr von Heland såsom talesman för den svenska delegationen vid Förenta Nationernas generalförsamling.

Hur kan det komma sig att ni, som representerade det svenska folket och den svenska regeringen, icke röstade för förslaget om stormakternas nedrustning? Enligt vad som syntts i pressen röstade den svenska delegationen mot en stormakternas nedrustning med i första hand en tredjedel under det första året. Det är den ena frågan jag vill ställa. Den andra frågan är, hur det kan komma sig att en svensk delegation i Förenta Nationernas generalförsamling röstar mot att man skall förstöra atombomben och förbjuda dess användning i krig? Kan det vara ett svenskt intresse ni därvidlag företräda? Mig förefaller det, som om det vore ett svenskt intresse att gå in för nedrustning och för förbud och förstöring av atombomben.

Herr von Heland säger sedan — det var för resten också här den amerikanska rösten som talade — att det gäller att rädda Europa från kaos. Ja, vad är det för kaos Europa skall räddas ur från amerikansk synpunkt? Jo, Amerika vill rädda den europeiska kapitalismen från det kaos dess eget ekonomiska och politiska system har medfört, ett kaos som redan tillfört oss två världskrig, och vi se redan krafter i färd med att påtvinga oss ett tredje.

Jag tror, herr talman, att vi icke böra inrikta den svenska utrikespolitiken efter Marshallplanens eller Marshallblockets grundlinjer. Jag tror vi böra upprätthålla den traditionella alliansfria politik, som herr von Heland i början berörde, när han förklarade sig vara mycket stark anhängare av att Sverige icke skulle engagera sig. Den politik, som kommer till uttryck i Marshallplanen, är en politik, motsatt den som den svenska riksdagen och det svenska folket tidigare uttalat sig för.

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropiska betalningar m. m.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till motionen nr 628.

Herr von HELAND (kort genmäle): Herr talman! För herr Öhman vill jag påpeka, att jag inte uppträdde här som talesman för den svenska delegationen, utan endast lämnade vissa meddelanden från den kommitté, där jag representerade Sverige. Det är en väsentlig skillnad. Jag är också övertygad om att utrikesministern är beredd att svara på herr Öhmans frågor, då han var chef för delegationen och satt med i den kommitté, som hade att behandla dessa spörsmål. Jag skall därför på denna punkt inte ta upp någon diskussion med herr Öhman.

Herr Öhman sade, att vi icke behöva någon hjälp från amerikanskt håll för att tyda konventionen och samarbetsavtalet. Men herr Öhman måste väl veta att parter, som sluta avtal, kunna tyda dessa olika. Vi veta, hur man från svenskt håll har tytt avtalet, och jag tyckte det kunde vara angeläget att redovisa för kammaren, hur den andra parten, Amerika, tyder avtalet. När nu Amerika såsom den ena parten och vi såsom den andra tyda avtalet lika, måste detta innebära en säkrare grund att stå på än herr Öhmans och kommunisternas försök att tyda avtalet.

Jag vill också påpeka för herr Öhman, att detta var en debatt som tog många veckor och att det var representanter från ett flertal stater som yttrade sig och som reagerade mot de öst-europeiska staternas försök att inlägga en sådan politik i Marshallplanen, som det inte fanns minsta fog för att tillskriva den. Då jag emellertid förstår, att tiden inte medger, att jag nu går in på vad dessa andra, framför allt Frankrikes och Englands representanter, sade i denna fråga, skall jag be att få återkomma till den saken i ett senare anförande.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Jag skall ta upp till besvarande de två frå-

gor som herr Öhman ställde, om herr talmannen tillåter det, oaktat de onekligen ligga litet utanför denna debatt.

För det första frågade herr Öhman, varför den svenska delegationen inte röstade för Sovjetunionens förslag om nedrustning av stormakterna med en tredjedel av den väpnade styrkan under loppet av ett år. Jag vill svara, att den lösning, som föreslogs i den ryska resolutionen, föreföll oss alldeles för enkel för att vara verkligt effektiv. Vi ha varit med om debatter i Genève i nedrustningsfrågor under mer än ett tiotal år, och vi veta vilka oerhörda svårigheter det är bara att jämföra de olika staternas rustningar med varandra, och en av förutsättningarna för att man skall kunna göra en jämförelse, som sedan skall kunna användas, när det gäller att föreslå reduktioner i olika länders rustning, är ju att man åstadkommit jämförbara baser för beräkningen av rustningarna. I Genève sysselsatte man sig med en mängd olika frågor i detta sammanhang. Man ville ha en militärbudget så uppställd, att man utan vidare kunde foga in de särskilda nationella budgeterna i ett visst schema och på så sätt, sedan man hade åstadkommit en jämförbar uppställning, bedöma storleken av varje lands rustningsbudget, och även, när det gäller de speciella frågorna om nedrustning beträffande flyg, flotta och armé, se, hur en sådan skulle drabba krigsmateriel, personalstyrka, officerare, manskap och värnpliktstid. Vi veta ju mer än väl, att det är ett oerhört mödosamt arbete att bringa de olika ländernas rustningar på så att säga en gemensam grundval, efter vilken man skulle kunna bedöma vad som kunde vara en proportionell nedrustning.

Men sedan kommer härtill, såsom framhölls i den resolution, som vann majoritet, att man inte kan vänta sig några verkliga framsteg i nedrustningen, förrän det finns åtminstone något så när förtroende i världen mellan de olika länderna och statsgrupperna. Det är visserligen sant, att åtgärder på nedrustningens område i sin tur kunna öka ett förtroende, men de kunna inte enbart

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

skapar en grundval för effektiva åtgärder.

Vi funno med andra ord den ryska resolutionen vara aldeles för enkel för att kunna leda till något resultat och kunde därför inte ansluta oss till den. I den resolution, som segrade, var också programmet att man skulle söka komma fram till en nedrustning, men man ville gå den mera systematiska och metodiska väg, som består i att den redan befintliga nedrustningskommissionen skall fullfölja sitt arbete och söka komma med ett förslag, när förutsättningarna därför föreligga.

Den andra frågan gällde, varför vi röstade mot det ryska förslaget att förstöra atombomben. Jag påpekar att bägge de resolutioner, som stodo mot varandra, innehöllo att atombomben skulle elimineras såsom krigsmedel men det var den skillnaden, att man i det resolutionsförslag, som segrade, ville ha ett system av effektiv kontroll, som förhindrade att nya bomber tillverkades. Man ville alltså gradvis sätta i gång ett kontrollsystem, som så småningom, när det hade börjat att fungera och därest det visat sig effektivt, skulle leda till ett eliminerande av atombomben. Det ryska förslaget var ju även på denna punkt mycket mera schematiskt. Man var visserligen med om olika kontrollåtgärder, men man hade en helt annan uppfattning om hur vidsträckta dessa kontrollåtgärder skulle vara. Man gick fram med förslag om omedelbara åtgärder, när det gällde förstörandet av atombomben, utan att det kontrollsystem, som man samtidigt hade förklarat sig beredd att acceptera, kunde anses vara tillräckligt effektivt. Från svensk sida gav man under debatten uttryck åt den meningen, att vi inte ännu kunna bedöma, huruvida det kontrollsystem, som man hade lanserat närmast från amerikanskt håll och som i princip hade vunnit anslutning i den s. k. atomkommissionen, var i olika avseenden genomförbart, men vi voro fullt på oiet klara med att man måste ha mera effektiva kontrollåtgärder än som föreslogos i den ryska resolutionen.

Jag hoppas att jag därmed har givit svar på herr Öhmans frågor.

Herr ÖHMAN (kort genmäle): Herr talman! Jag ber att få tacka för de upplysningar jag fått av utrikesministern, men jag kan ändå inte betrakta svaret såsom helt tillfredsställande. Jag tror inte, att man har gått emot detta nedrustningsförslag, därför att det var för enkelt för att vara effektivt, fastän det naturligtvis är ett slags förklaring. Men det är ju heller inte möjligt att på rak arm utarbeta ett nedrustningsförslag, som blir hundraprocentigt effektivt.

Vad jag avsåg var att få svar på frågan, huruvida icke en svensk delegation i Förenta Nationerna ändå hade bort demonstrera åtminstone sin vilja till nedrustning genom att rösta för det enda förslag som förelåg om en omedelbar minskning av stormakternas rustningsstyrka till lands, till sjöss och i luften med en tredjedel under det första året. I samband med framläggandet av detta förslag meddelade ju också den ryske talesmannen, att man från rysk sida, därest Förenta Nationerna gick med på en sådan nedrustning, var beredd att omedelbart underkasta sig all den kontroll som skulle vara nödvändig för att göra det hela effektivt, under förutsättning att andra länder gjorde detsamma. När frågan låg så till — såvitt man kunnat se i pressen i varje fall — tycker man att den svenska delegationen åtminstone borde ha demonstrerat, att den vill ha nedrustning, och röstat för det ryska förslaget.

Beträffande frågan om atombomben är det ju ungefär samma argumentation som kommer till uttryck, nämligen att man måste ha kontrollen effektivare, innan man kan gå med på att eliminera den. Jag vet inte, om någon motsatt sig en effektiv kontroll, men jag vill i detta sammanhang replikera, att det gamla Nationernas förbund ju kunde uttala sig för förbud mot giftgaser, ett förbud som, såvitt man vet, har respekterats under det andra världskriget. Det har respekterats på grund av det moraliska

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

inflytande det haft på folk, att man varit enig om en sådan sak. Nu vill man inte göra ett sådant uttalande beträffande atombomben, utan skyller på att kontrollen inte blir tillräckligt effektiv enligt det ryska förslaget.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Jag fruktar att herr Öhman bara läst det ryska resolutionsförslaget och inte det andra, som sedan vann majoritet inom assemblén. Även i det segrande förslaget uttalades det, att en nedrustning var målet. Det var bara det, att man inte ville börja med att bygga taket på byggnaden utan ville börja med grunden. Man ville gå systematiskt till väga. Man ville veta vad det innebär, att man nedrustade med en tredjedel i olika länder, innan man engagerade sig för den linjen.

På samma sätt är det i fråga om atombomben. Man måste veta något så när vad det är för sorts kontrollsystem, som man är beredd att taga, och man vill vara övertygad om att detta kontrollsystem har en viss grad av effektivitet, innan man binder sig för hela det förslag som innebäres i det ryska programmet.

Jag tror alltså att man måste säga, att de segrande resolutionsförslagen gävo uttryck åt både nedrustningsprogrammet såsom ett framtidsprogram, som man skulle söka successivt uppnå, och beträffande atombomben åt den tankegången, att den borde elimineras såsom stridsmedel, men att man måste se frågan i sammanhang med hela kontrollsystemet.

Herr **ÖHMAN** (kort genmäle): Herr talman! Jag tycker inte att frågan om resultatet av nedrustningarna är så komplicerad, att den förutsätter en mycket lång och ingående utredning. Vi veta ju att resultatet av en nedrustning är, att rustningarna bli mindre och att därigenom också krigsfaran minskas.

Herr **andre vice talmannen**: Herr talman! Jag skall inte ägna många ord åt denna debatt. Det är ju, som framgår av den redan förda diskussionen, bara kommunisterna som resa principiellt motstånd emot propositionen. Och vad vilja de? I remissdebatten talade jag om husbondens röst, vilket föranledde herr Linderot till ett mycket argt genmäle, men jag måste verkligen fråga: Vad äro de synpunkter, som herr Öhman framhållit, annat än husbondens röst? Jag vill erinra om att Förenta staterna erbjödo både Sovjetunionen och de andra öststaterna att vara med i Marshallhjälpen från början och att det var de själva som sade nej. Den motsättning, som skapats kring Marshallplanen, har skapats genom den politik som Sovjet och dess drabantstater ha fört. Tjeckoslovakien ansåg det ju naturligt att gå med till en början, innan man där visste, hurudana signalerna voro, men efter några veckor kom man och lämnade återbud, tydligen på grund av ett förbud från Moskva.

Det är något onaturligt i hela denna politik, och det finns ju ingen anledning för oss här i Sverige att vägra deltaga i denna hjälp, som även är en hjälp åt oss, bara därför att ryssarna äro missnöjda med den. Herr von Heland har ju redan påpekat, att det inte finns någon grund för en misstanke, att en anslutning till denna pakt från vår sida skulle betyda, att vi voro tvungna att avbryta våra affärsförbindelser med östern. Det finns det inte. Vi ha ju vårt mycket kritiserade avtal med Sovjetunionen, och det finns åtminstone från regeringens och riksdagsmajoritetens sida ingen avsikt att avbryta de förbindelser som det innebär. Vi ha ett avtal med Polen, som är mycket betydelsefullt och bland annat tillförsäkrar oss bränsle i stor utsträckning. Vi ha avtal med Tjeckoslovakien och en hel del andra östeuropeiska länder — om jag inte minns fel är det bara Rumänien, som vi ha något gurgel med, men det beror mera på inskridanden från dess sida än på oss.

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

Allt det där betyder ju inte, att vi ha någon anledning att okritiskt anamma allt vad som kommer från Förenta staterna. Vad denna proposition beträffar har den mycket utförligt granskats i utrikesutskottet, och där ha många betänkligheter framförts och många frågor framställts rörande de villkor som det här är fråga om, men jag tror att dessa betänkligheter ha övervunnits. Själv framställde jag den frågan, huruvida man inte kunde befara, att om en så ingående reglering som denna blir, låses fast, den även låser fast själva utvecklingen, så att vi aldrig komma ur den gastkramning som hela denna reglering utgör, men mina betänkligheter övervunnos inom utskottet. Meningen är ju att skapa en ordning som medger en större — inte en mindre — frihet på handelsns område och en större rörlighet. Jag hoppas för min del att det går bra och att en ordning skapas, som grundlägger en större frihet i hela världen.

Herr Öhman sade, att denna överenskommelse medför möjlighet för Förenta staterna till ett ensidigt ingripande i andra staters inre förhållanden. Man kan ju inte tänka sig, att Amerika skulle satsa så många miljoner för världens återuppbyggnad utan att förbehålla sig själv någon andel i själva maskineriets skötsel, men i stort sett blir det ju en ordning som regleras av de affärsvivande staterna själva. Det finns ingen möjlighet för Amerika att vidtaga några åtgärder, som skulle kunna inskränka suveräniteten hos de stater som äro delaktiga i denna ordning.

Herr Öhman sade också, om jag uppfattade honom rätt — han var litet tystlåten just då — att en skandinavisk försvarspakt håller på att byggas upp i skydd av Marshallplanen. Varifrån han fått den uppfattningen, har jag svårt att förstå. Det är ju bekant, att den pågående skandinaviska undersökningen ses med mycket stort misstroende både i England och Amerika, och det är väl då ingen anledning att misstänka, att Amerika skulle skapa Marshallplaner,

för att vi skulle få bygga upp någon-ting som amerikanarna så djupt ogilla som denna skandinaviska neutralitet. Under alla förhållanden har denna underhandling mellan de skandinaviska staterna ingenting med Marshallhjälpen att göra.

Jag vill inte lägga mig i herr Öhmans och utrikesministerns diskussion om nedrustningen, men jag vill påpeka, att världen i dag håller på att upprusta i stället för nedrusta och att detta är en direkt följd av den politik — framför allt det uppträdande inom folkförbundet — som Sovjetunionen har fört. Om Sovjetunionen vill ha en nedrustning, så är det mycket lätt för den att medverka till att en sådan kommer till stånd, men det betyder då att Sovjetunionen skulle föra en annan politik, inriktad på samarbete i stället för splittring, och det tror jag inte att Sovjetunionen vill.

Jag tycker verkligen att det är beklagligt, att öststaterna inte äro med i Marshallhjälpen. Ett sådant deltagande skulle utan tvivel ge den en friare rymd och en större effektivitet, men som jag påpekade, är det öststaternas eget fel, att de inte äro med — vad anledningen är, det vill jag inte yttra mig om. Man har talat om en vilja till kaos. Kanhända Sovjetunionen vill ha kaos i världen. I så fall är den politik, som förts, en effektiv och meningsfull politik. Men jag tror i alla fall, att den resning av världen, som vi andra människor i västliga stater och på annat håll vilja ha fram, är en politik, rent motsatt den som Sovjetunionen för. Jag tror att Marshallhjälpen, om den får de konsekvenser som man räknar med, skall bli till gagn även för Östeuropa, och det kanske är det som Sovjetunionen är rädd för. Den är kanske rädd för lugn och framför allt för en lugn utveckling. Jag tror, att civilisationens utveckling är en fara för kommunismen och att det är därför, som världens folk allt mera ha börjat vända sig bort ifrån de kommunistiska lärorna och det kommunistiska partiet. Vad som kommer att bli en följd av denna ideliga nötning och knivkastning

Ang. godkännande av överenskommelse om interuropeiska betalningar m. m.

emellan stater av olika karaktär, är det svårt att yttra sig om.

Eftersom jag tror, att utvecklingen följer andra vägar än kommunisterna kämpa för både i detta land och i andra länder och att världen vill samarbete och inte strid, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DOMÖ: Herr talman! Vårt land har sedan mycket lång tid tillbaka strävat efter en friare handel. Vi ha haft tillräcklig erfarenhet av vad ett hämmande av handeln för med sig. När det nu ges möjlighet att gå vidare på vägen mot friare handel, tycker jag det är all anledning att söka tillvarataga detta tillfälle. Den överenskommelse, som nu föreligger för godkännande, utgör ju ett led i en strävan till en friare handel; den ger oss ökade möjligheter att övervinna vissa svårigheter och att erhålla vissa viktiga varor.

Det bör å andra sidan inte döljas, att vissa svårigheter och olägenheter äro förknippade med överenskommelsen. Vi få finna oss i åtskilligt, som kanske kan inkräkta på vår rörelsefrihet i vissa fall. Hur utvecklingen går i fråga om överdragsrätter och handelns inriktning, kan också vara ovisst, men möjlighet till justeringar av överenskommelsen finnes ju om oväntade situationer uppstå, och man får ju i regel ingenting som bara medför fördelar. I det läge, som vi nu befinna oss i, är överenskommelsen emellertid värdefull, och säkerligen kommer den att bli till betydande hjälp. En annan sak är, att den kunnat för oss bli fördelaktigare, om vi inte behövde låna i detta sammanhang, men detta tjänar det väl inte mycket till att gå in på nu. Jag har förut i många andra sammanhang sagt, att vi under de senaste åren icke tillräckligt beaktat nödvändigheten av att vårda våra valutatillgångar och i övrigt föra en sådan ekonomisk politik som ger oss självständighet i vårt handlande i utrikeshandeln.

Vi ha, som sagt, all anledning att nu taga vara på det som överenskommelsen ger oss. I samband därmed vill jag understryka, att överenskommelsen ju syf-

tar till att hjälpa upp det desorganiserade Europa och att vi böra hysa stor tacksamhet mot Förenta staterna, som genom sin kraftiga Marshallhjälp ger möjligheter åt det krigshärjade Europa att komma på fötter igen. Vi svenskar ha ju också försökt att bistå krigets offer både i vår närhet och längre bort, och vi ha gjort detta i en utsträckning som medfört en ganska betydande påfrestning på landets egen ekonomi och som säkerligen också bidrar till att vi kommit i ett läge, där lån utifrån måste sökas. Men inte heller detta skall avhålla oss från att, där vi kunna, söka hjälpa till att få reda och ordning eller från att fortsätta bistå de av kriget drabbade länderna. Om man inte kan få fram en allmän, samfäll vilja att reda upp svårigheterna, hur i all sin dar skall det då bli? Vi ha kommit till den uppfattningen i utrikesutskottet, efter att, som herr Åkerberg sade, ha ganska kritiskt gått igenom förslaget, att överenskommelsen även är till fördel för oss själva. Den är rent av nödvändig för oss i nuvarande situation, och den bidrar säkerligen kraftigt till den allmänna uppräckning av de krigshärjade länderna, som vi så gärna vilja se komma till stånd.

Men då kommer, när man positivt överlägger om detta, en representant för det kommunistiska partiet och talar för att ingenting skall göras. Representanterna för kommunisterna vilja tydligen inte att det skall göras någonting för att få ordning och reda i världen och för att få tillbaka den anda av förtroende och hjälpsamhet, som måste utgöra grunden, om vi skola kunna komma till ett annat tillstånd? Misstänkliggörande och skapande av oro, det är vad som kommer från det hållet. Och så kommer man med vackert tal om nedrustning, vill verka som änglar i en ond värld! Men det är mycket svårt att tro kommunisterna vara änglar även om de, som nu bland andra herr Öhman, söka flaxa med änglavingar.

Herr LINDEROT: Herr talman! Det är närmast ett par yttranden av herr von Heland, som göra, att jag måst begära

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

ordet, ehuru de politiska synpunkter, som från vårt partis sida äro att anföra i dessa frågor, redan ha framförts av herr Öhman. Bland annat var det herr von Helands vädjan i början av sitt anförande till alla att samverka, när vi befinna oss i en kritisk situation. Det var utifrån denna vädjan om alla goda krafters samverkan, som han sedan anklagade det kommunistiska partiet och dess talesmän här för att vilja förstöra detta av övriga eftersträfvade samarbete.

Herr von Heland! I vilket stycke, när det gällt den ekonomiska politiken och de här diskuterade problemen av ekonomisk karaktär, har det kommunistiska partiet företrätt meningar, som skulle söka hindra eller ens störa en samverkan mellan vad herr von Heland kallade alla goda krafter? Ha vi inte under dessa efterkrigsår deltagit i otaliga konferenser med regeringen, i kommissioner, utredningar och i den allmänna parlamentariska verksamheten och företrätt de meningar som vi ha ansett skulle befrämja samarbetet? Och vilka var det, som för snart två år sedan sprängde alla de försök till samverkan på den ekonomiska politikens område som gjordes av regeringen under medverkan av samtliga riksdagspartier? Var det kommunisterna som sprängde dessa konferenser, eller var det de borgerliga med viss om ock motvillig medverkan av även herr von Helands parti? Det är ju fel adress, herr von Heland, att vända sig till oss och begära samverkan. Dessutom är det ju litet omodernt, så att herr von Heland får ursäktas, om man i det stycket måste betrakta honom såsom något efterbliven. Numera få inte kommunisterna samverka, om vi också skulle göra alla tänkbara ansträngningar. Vi få inte vara med och leka på herr von Helands gård, därför att vi inte äro tillräckligt snälla barn. Vi våga nämligen att företräda *en åsikt*. Det är ju det som man i andra sammanhang med all Gewalt vill försöka hindra oss från. Herr Åkerberg, som nu kom in och naturligtvis genast stimulerade till en replik, talar ju aldrig om kommunisterna och

om vår politik utan att fnysa någonting om »husbondens röst»; vi ha ingen egen mening, vi ha ingen egen åsikt, vi äro agenter för en främmande makt. Tusen gånger har jag hört det här i kammaren, och tusen gånger har jag blivit lika led på att höra det, men ännu få vi höra det, så länge bara någon vill orka att höra på.

Om man skulle gå in på sådana diskussionsmetoder, så skulle jag säga, att herr von Heland i dagens debatt inte ens nöjde sig med att referera husbondens röst, utan att han citerade husbondens röst i den huvudsakliga delen av hela sitt tal. Men nu ställer jag mig inte på den diskussionsplattformen, herr von Heland, varför det är onödigt att notera — det behövs ingen replik ens; jag diskuterar inte på det sättet, emedan jag verkligen inte vill komma ned på den nivån.

Alltså, herr von Heland, denna allmänna förmaning om samverkan och samarbete var dels feladresserad och dels ytterligt gammalmodig. Jag skulle ju återigen kunna fråga vad det är som gör att kommunisterna nu förklaras vara icke samarbetsdugliga, men jag tror inte det lönar sig att fråga, ty man får bara det svaret: »Ja, ni äro ju husbondens röst.» — »Ni ha avslöjat er», brukar statsministern säga. Men vad är det som är avslöjat? Jo, när man hade gjort en omvälvning i Tjeckoslovakien, sade kommunisterna, att det tyckte vi var bra gjort. Därmed äro vi »avslöjade». Det är egendomligt, herr talman, ty vi ha aldrig om liknande företeelser sagt någonting annat än att vi tyckt att det var bra gjort. I över 30 år ha vi sagt, att det var riktigt, att man körde i väg kapitalisterna och tsaren och allt vad därtill hörde i det gamla Ryssland — det ha vi sagt hela tiden. Det är vår uppfattning; andra ha ju andra uppfattningar, men varför skall den ena uppfattningen kriminaliseras och den andra göras till en fosterländsk svensk demokratisk åskådning, som samlar alla fyra partierna i denna demokratiska samverkan, där kommunisterna inte få lov att vara med? Det är här kärnpunkten i

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

diskussionen ligger. Här ha vi kommit till skiljelinjen, en skiljelinje som inte går efter geografiska gränser utan efter politiska gränser. Det finns människor som tro att samhällena, staterna och alla andra olika former för samlevnad människorna emellan som skapats, äro levande organismer, som äro stadda i utveckling från lägre till högre former. Vi tro, att det gamla borgerliga kapitalistiska samhället just nu, inom över-skådlig tid, håller på att avlösas av ett socialistiskt samhällssystem. Det är egentligen därom, diskussionen står, och det är för att hindra det socialistiska samhällssystemets utveckling åt väster, som man har skapat hela denna skillnad mellan öst och väst, mellan östblock och västblock.

Jag behöver väl inte här gå in i någon diskussion om Sovjetunionen med herr Åkerberg. Jag tror att om herr utrikesministern, innan han går ut, ville vara vänlig att ta emot ett litet råd — jag erkänner att det är mycket vågat och djärvt att vilja råda landets utrikesminister — skulle jag vilja ge det rådet åt herr utrikesministern att i gör-ligaste mån själv tala om förhållandena till Sovjetunionen och inte överlåta det till herr Åkerberg.

Sedan skall jag återgå till frågan om denna konvention. Herr von Heland gav en alldeles särskild motivering till att vi måste delta i Marshallorganisationen och inte följa kommunisternas linje att säga upp denna konvention. Han säger, att då skulle vi sannolikt bli utan livsviktiga varor, som vi måste få från Amerika. Jag måste säga, att där gjorde herr von Heland i varje fall inte amerikanarna någon verklig tjänst, ty i vanligt föreställningssätt uppstår ju omedelbart föreställningen om utpressning: Vilja ni inte vara snälla i det fallet, så skola ni inte få det och det! Jag vet inte, om herr von Heland avsåg att uppnå den effekten, men den effekten uppnådde han i varje fall hos mig.

Måste vi alltså vara med om att godkänna atombomben, för att vi skola få livsviktiga varor? Måste vi gå emot nedrustning för att få livsviktiga varor?

Måste fru Lindström och herr von Heland och herr Sandler och andra avstå från att rösta för strejkrifrihet i Paris, bara för att vi skola få livsviktiga varor? Måste vi göra propaganda för U. S. A. för allt detta?

Då frågar jag: Till hur högt pris äro svenska delegationen i Paris och svenska regeringen beredda att gå? Hur mycket skall det ges av tidigare självbestämmanderätt för att få livsviktiga varor från Amerika? Förr i världen räckte det med att man gjorde upp en hederlig affär och betalade för sig, men nu räcker det inte med det. Nu räcker det inte med att vi vilja betala för oss — ty det kunna vi göra; det är väl ingen som vill påstå, att de där fattiga miljonerna som vi få i s. k. Marshallån spela någon roll för närvarande för vår betalningsförmåga. Men nu kommer man med en massa andra krav än att köparen skall vilja göra rätt för sig och betala, när man skall sälja varor. Nu sänder man kontrollkommissioner och gör stora avtal med en massa detaljerade bestämmelser, som i sina konsekvenser medföra för oss enligt vår mening ytterst vanskliga politiska förpliktelser. Är det inte något slags politisk utpressning att ställa sådana villkor, herr von Heland? Och är det därvid inte också klart, att det inte är kommunisterna som söka skapa kaos i Västeuropa, utan att vi så gott vi förmå försöka hindra andra att skapa kaos och att vi därför gå emot Marshallorganisationen? Är det inte klart? Vi ha sagt upprepade gånger, att vi ingenting ha emot att det göres affärer, att det köpes och säljes varor. Vi vilja också ha livsviktiga varor ifrån Amerika. Men måste vi därför ikläda oss politiska förpliktelser? Det är det, resonemanget rör sig om, och då behöver varken herr von Heland eller någon annan skriva några stora frågetecken och undra, varför kommunisterna äro emot den politiken.

Det är inte emot den ekonomiska återuppbyggnaden — den blir det dåligt med i Europa, herr von Heland, också på Marshallpolitikens grund — det är inte däremot och icke emot att eventuellt hjälpa staterna, det är inte emot att im-

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

portera varor ifrån Amerika, utan det är emot att importera denna amerikanska politik här i Europa som vi protestera. Skall det någonsin bli klart, att detta är grundvalen för kommunisternas ståndpunktstagande i dessa frågor? I vår överenskommelse med Amerika står, att vi skola utveckla vår ekonomi enligt »sunda principer». Vad är sunda principer vid Wall street? Det måste vi få veta. Såvitt jag begriper, är det de storkapitalistiska monopolens herravärld i världsekonomin, som är det mest karakteristiska för de »sunda principer» i ekonomin, som vi skola förplikta oss att här i Sverige befrämja.

Är det socialdemokratisk majoritet i Sveriges parlament, och är det denna majoritets faktiska intresse, att man gentemot en stormakt skall förbinda sig att följa de storkapitalistiska principerna i ekonomien? Att herr von Heland i detta stycke inte har någon utpräglad mening, det förstår jag, därför att för honom äro »sunda principer» i ekonomien att bönderna få så mycket betalt som möjligt för mjölken. Men alldenstund vi på detta område bruka vara goda parhästar — där brukar jag hjälpa till, i den mån jag har kunnat, så att herr von Heland kunnat få sin vilja fram och så att vi kunnat hjälpa Sveriges bönder till skapliga priser — förmodar jag, att om vi hölle oss till detta begränsade område, så skulle vi kunna komma överens, och sedan förmodar jag, att herr von Heland över huvud taget inte tänkt på vilka »sunda principer» man i övrigt har röstat för. Det är ju bra att få fara till Paris och att få deltaga i språkförbistringen där nere, men vi få inte glömma bort vårt eget kära modersmål i alla fall. Denna anmärkning kanske föranleder herr Åkerberg att säga, att »herr Linderot skall inte tala om modersmål, ty han talar ju ändå ryska!» — Jag sparar tid, herr talman, genom att ge replikerna själv.

Jag tror inte att vi skola ta upp Havannastadgan till diskussion, fastän herr von Heland här dragit in den. Jag tror inte, att vi skola föregripa denna diskussion, och därför skall jag inte heller redogöra för, varför jag har en reserva-

tion i utrikeshandelskommitten i denna fråga; det blir tids nog att reda ut den saken då det blir fråga om att godkänna Havannastadgan, och vi komma också vid det tillfället att få ett dokument att med intresse studera, som också företräder »sunda» ekonomiska principer. Därmed har jag inte fällt något omdöme om stadgan såsom sådan, och jag tänker inte föregripa en kommande diskussion.

Till sist vill jag bara säga till herr Åkerberg, att då han i dessa spörsmål, såsom skett i en tidigare debatt, företräder den meningen, att atombomben är ett försvarsvapen, så upphör ju varje saklig möjlighet till diskussion, ty ännu har ju ingen annan företrätt den meningen, att atombomben är ett försvarsvapen, utan det är just det mest typiska angreppsvapen, som hittills skapats inom krigstekniken. Atombomben är ett terrorvapen mot civilbefolkningen och emot tätorterna, atombomben är ett så typiskt angrepps- och terrorvapen, att vi därför ansett att det hade varit sakligt motiverat att den svenska delegationen i Förenta Nationerna hade röstat för atombombens förbjudande och inte, såsom den i verkligheten nu gjorde, röstat däremot. Det hjälper inte, att herr utrikesministern ber oss att läsa texterna till resolutionerna, ty det ha vi gjort, och vi ha också tillägnat oss möjligheten att förstå texterna. Det är inte något monopol på detta för delegaterna i Paris, utan vi ha mycket väl begripit vad denna svenska delegation där röstade för. Men denna svenska delegation kommer att en vacker dag få göra avräkning med det svenska folket för sin ståndpunkt, och då blir det för denna svenska delegation kanske en mycket ful dag, ty det är inte riktigt ur synpunkten av svenska folkets intressen att intaga den ståndpunkt, som delegationen där intog.

När herr Åkerberg vidare säger, att civilisationens utveckling nog är det, som kommunisterna vilja förhindra, ty civilisationens utveckling är en fara för kommunismen, varför också kommunismen går tillbaka och allt flera vända sig numera ute bland folken från kommu-

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

nismen, så undrar jag, om det inte är vissa relativt betydelselösa svängningar i de allmänna valen i några få europeiska länder, som hos herr Åkerberg har skapat denna föreställning om att folken i allmänhet vända sig från kommunismen. Den, som ser på vad som sker i världen och vartåt folken nu vända sig och vad de vända sig ifrån, finner att det är det gamla kapitalistiska systemet, som allt flera människor vända sig ifrån. Ty folken ha sett att de ha fått två världskrig på halsen på grund av de inre motsättningarna i det borgerligt-kapitalistiska systemet. Folken se att de snart kanske få det tredje världskriget med atombomber och allt vad därtill hör. Därför vända sig folken bort ifrån detta system och vända sig i allt högre grad, herr Åkerberg, till kommunismen. För 30 år sedan var det något hundratal miljoner människor inom områden som styrdes av kommunistiska partiet. Nu är det — för att inte göra någon historieskrivning om hur utvecklingen har gått, skall jag gå ända fram till i dag — nu är det, säger jag, snart ettusen miljoner människor, herr Åkerberg, inom olika geografiska områden, där de kommunistiska partierna ettdera helt eller i synnerlig hög grad leda den politiska utvecklingen. Ettusen miljoner människor är i jämförelse med hela jordens befolkning nästan hälften, herr Åkerberg! Och om herr Åkerberg tycker, att det i detta fall går för sakta för kommunisterna, så kan jag ju dela den mening. Det vore ju glädjande, om det ginge fortare, men då han vänder detta upp och ned och säger att det går baklänges för kommunismen, har jag velat korrigera hans påstående.

Jag har faktiskt provocerats till detta inlägg, därför, herr talman, att man på ett så ovederhäftigt sätt och på så lösa boliner som här har skett angriper det parti, för vilket jag har äran att vara representant. Jag kommer — hur mycket än detta parti är sett över axeln — att så länge jag kan, försvara det, när det angripes på sätt som här är gjort.

Jag har alltså här anfört ytterligare skäl utöver vad herr Öhman har anfört

för de sakliga ståndpunkter, vi ha intagit, och jag överlåter lugnt åt historien att döma, vem som kommer att få rätt. Jag vet att det inte är herr Åkerberg och andra, jag vet att det är vi, som komma att stå oss inför historiens dom.

Herr andre vice talmannen: Jag vill inte diskutera alltför mycket med herr Linderot, huruvida kommunismen går tillbaka eller icke; jag vidhåller att man i alla länder, där det finns möjligheter att konstatera, hur det förhåller sig, finner att kommunismen går tillbaka — framför allt i vårt land. Vi märkte ju på valet i Nacka häromdagen, hur kommunismen håller på att försvinna. I Stockholms förorter ha ju eljest kommunisterna haft sina starkaste fästen, men även där börja de försvinna. Man kan visserligen peka på Kina, där ett parti, som kallar sig för kommunistiskt, har haft en viss framgång. Det är också betecknande för kommunismens väsen, att där kommunismen kan uppträda med vapen, med kanoner och undervattensbåtar, där går den framåt. Men överallt, där den måste vädja till argument, går den tillbaka.

Jag begärde ordet med anledning av ett yttrande av herr Linderot, som jag tyckte gav en blixtbelysning av den argumentering, som kommunisterna använda i denna fråga. Han sade: »Vi tro på utvecklingen, och vi tro att vi hålla på att glida in i ett socialistiskt samhälle. Det är för att hindra genomförandet av detta socialistiska samhälle, som Marshallplanen har kommit till.»

Jag tycker att detta tar sikte på beräkningar och kalkyler på den andra sidan, som över huvud taget inte existera, men om herr Linderot tror, att Marshallplanen är ett försök att slå ihjäl socialismen, då måste väl även det ryska och det kommunistiska motståndet ha den motiveringen, att man vill *befrämja* socialismen. När kommunisterna vilja slå ihjäl Marshallplanen, tro de att de därmed ha gett ett utmärkt handtag till genomförandet av det socialistiska samhället. Detta är en uppfattning, som

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

givetvis är kommunistisk. Ja, jag ger herr Linderot en honnör för att han i detta fall har en principuppfattning, som stämmer med hans föregående, men jag måste deklarerar, ehuru jag är socialdemokrat och naturligtvis önskar ett socialistiskt samhälle, att jag inte vill ha det genomfört på dessa vägar. Kommunisterna tro tydligen, att världen genomför socialismen genom att världen blir fattig och genom att den förhindras att resa sig ur fattigdomen. Det är en dum spekulering, och det är en kortsynt beräkning, och den kan endast realiserar, om det finns möjlighet att göra fattigdomen allmän i hela världen.

Jag tror inte så mycket på att det är finanskapitalet, som herr Linderot skäljer på ibland, som gör att kommunisterna äro så arga på Amerika, utan det är väl snarare den omständigheten, att levnadsstandarden där är så hög att man därför kanske inte under rimlig tid kommer att kunna tänka på att under några förhållanden genomföra ett kommunistiskt samhälle, något som jag inte tror att amerikanerna, så länge de äro fria, komma att skaffa sig. Den där uppfattningen, att socialismen är någonting som befrämjas genom att man gör fattigdomen och eländet större, är därför en dum missuppfattning; det är någonting som man kan få det ryska folket att tro på — dess uppfattning inhämtas ju aldrig, utan den endast dekreteras från den höga ledningen — men världens fria folk, som ännu hålla på friheten, komma aldrig att kunna godkänna en sådan politik. Och det är denna politik, som fått sin dom i valet i år här i Sverige.

Herr Linderot talade om att hans uppfattning var kriminaliserad. Han har kört fram med det många gånger här i första kammaren, att kommunisterna äro en undertryckt grupp, en kriminaliserad grupp. Ja, jag tror att herr Linderot gärna vill föreställa sig som en kriminaliserad människa och representant för en kriminaliserad åskådning. Men jag måste konstatera att det inte finns någon grund för den uppfattningen. Framför allt vi socialdemokrater ha alltid bekämpat den uppfattningen att man

genom kriminalisering, genom polis och genom undertryckande skulle kunna vinna åsikter hos människorna.

Kommunisterna behöva inte alls kriminaliserar, kommunisterna kommer att dö på sin egen kortsynthet och sin egen dumhet, därför att den är en fiende till friheten, just till den utveckling, som herr Linderot trodde att han kämpade för, och framför allt en fiende till civilisationen. Så länge världen är fri, kommer det inte att vara någon svårighet att bekämpa kommunismen med argument och sådana vapen som man kan uppbringa i ett demokratiskt samhälle. Först när herr Linderot får kanoner till sin hjälp, kan han vinna anhängare för att genomföra sina idéer.

Herr LINDEROT (kort genmäle): Herr talman! Med anledning av vad herr Åkerberg nu sist yttrade vill jag säga, att herr Åkerbergs ministerkollega i Frankrike, Jules Moch, som är inrikesminister där, ju under den franska gruvstrejken inte gick ut och argumenterade med det talade och skrivna ordet till de franska gruvarbetarna — han hade visst både tanks, kanoner och kulsprutor, så att det tycks inte vara främmande för herr Åkerbergs partivänner att söka vinna framgång för sina strävanden även med andra argument än det talade och skrivna ordet.

Sedan endast en sak till. Jag undrar, om herr Åkerberg skulle vilja — inte i dag men någon annan gång — svara på frågan, när, i vilket sammanhang och på vad sätt kommunisterna ha företrätt den meningen att socialismen måste skapas genom allmän fattigdom. Om jag bara kunde få höra ett enda vederhäftigt citat därom, skulle jag vara tacksam. Jag begär inte svaret i dag, men eftersom herr Åkerbergs polemik emot mig just byggde på denna mening, som han sade var så dum, skulle det vara roligt att få reda på, i vilket sammanhang något dylikt påstående har framförts. Vår uppfattning är den motsatta, nämligen, att med fattigdom följer icke kommunism och icke socialism; med fattigdom blir det ranso-

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

neringar och Krångelsverige och sådant. Men vi vilja motsatsen; vi vilja rikedom!

Herr andre vice talmannen (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara konstatera, att jag drog min slutsats av herr Linderots nyss hållna anförande, då han sade, att Marshallplanen var ett försök att stjälpna det socialistiska samhället. Meningen kunde då inte vara någon annan än att Marshallplanen skulle göra världen så pass lycklig, att socialismen inte skulle behövas, och då måste den sovjetiska eller kommunistiska beräkningen för bekämpandet av Marshallplanen vara, att här gäller det att göra världen fattigare, ty då behöver den socialism.

Herr von HELAND: Herr talman! Herr Linderot tyckte, att det var alldeles felaktigt av mig att begära samverkan ifrån hans parti, eftersom, såsom han sade, kommunisterna inte få vara med och leka på herr von Helands gård. Jag vet inte att jag kört ut honom någon gång — vi ha ju då och då lekt näsdukleken och dyligt. Men det är väl inte heller efter detta han strävar, utan han strävar efter att få leka på den socialdemokratiska gården, och jag rör inte för, om herr statsministern anser, att herr Linderot har varit ett alltför vanartigt barn för att få komma in på den gården.

Herr Linderot frågade mig, vid vilket tillfälle kommunisterna hade förstört en samverkan i den ekonomiska politiken? Ja, det är vad jag tycker att de göra nu. För vår ekonomiska politik i framtiden är nämligen avgörande, om vi gå med i Marshallplanen eller icke. Min uppfattning är, att om vi inte gå med i Marshallplanen, blir vårt läge försämrat, och vi kunna inte klara upp det hela.

Herr Linderot har inte svarat på den fråga, som ställdes till honom nyss, om hur han vill klara upp de ekonomiska förhållandena, ifall vi inte gå med i Marshallplanen. Om jag läser kommunisternas egen motion, tycker jag mig finna att den innebär ett avslag på förslaget att

följa en klok ekonomisk politik, då man nämligen där begär, att riksdagen skall »i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Sverige i enlighet med Artikel IX, moment 2, uppsäger överenskommelsen av den 30 juni 1948 angående ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Amerikas Förenta stater samt i enlighet med Artikel 27 i konventionen angående europeiskt ekonomiskt samarbete av den 8 maj 1948 uppsäger konventionens tillämpning på Sverige». Detta är väl att i dagens läge gå emot en politik, som skulle söka åstadkomma bättre ekonomiska förhållanden i vårt land.

Det är också rätt egendomligt att inte kommunisterna vilja ta saksål och höra på vad man säger. Jag tyckte, att jag drog ett alldeles för långt citat i mitt förra anförande, men jag tog allt vad som sades i det sammanhanget för att kunna genom tillräckliga argument visa, att kommunisterna hade fel i sin uppfattning. Och ändå påstår herr Linderot att det är att importera amerikansk politik, om vi antaga Marshallplanen! Det har — herr Linderot — här visats att detta påstående är osanning. Då bör man inte upprepa en sådan osanning, i den tron att den så småningom skall bli trodd av alla.

Vidare sade sig herr Linderot inte förstå mitt påpekande om herr Thorps anförande, när denne redovisat — och för detta redogjorde jag mycket noggrant — hur Amerika måste ransonera framför allt sådana varor, på vilka tillgången var liten, och att Amerika i första hand måste ge de deltagande länderna något med av dessa varor. Detta ansåg herr Linderot vara utpressning. Jag förstår inte, hur man kan säga det. Om herr Linderot har en begränsad mängd varor till sitt förfogande, som inte räcka till att delas ut till alla, skulle herr Linderot då betrakta det såsom utpressning, om han fördelade dessa varor, som han hade ont om, i första hand till dem som samverkade med honom? Jag tycker att det vore förklarligt, ifall han i första hand delade ut dem till sådana, som samverkade med honom för att göra hela läget bättre.

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropiska betalningar m. m.

Jag förstår fortfarande inte kommunisternas argumentering, och vad herr Linderot påstod om att jag här följde husbondens röst, är rena orimligheten. Jag har tagit mig friheten citera vad en motpart har ansett om ett avtal, som vi slutit med honom. Jag har alltså redovisat, att den amerikanska och den svenska uppfattningen är densamma om detta bilaterala avtal med Amerika. Om de två avtalslutande parterna äro överens om tydningen av avtalet, bör man väl tro på att denna tydning är den riktiga, och då är det, tycker jag, fel av kommunisterna att ideligen försöka få avtalet tytt på annat sätt. Ett sådant försök är väl inte detsamma som att samverka för att få det hela ekonomiskt klokt ordnat i vårt land.

Jag beklagar, herr talman, att jag nödgas citera så mycket i dag, men jag tycker det är viktigt att göra så. Jag skulle vilja komma med många citat från förhandlingarna i Paris, men jag skall bara ta två mycket korta citat denna gång, nämligen om vad Frankrike och England anse om denna överenskommelse. Om engelsmännens och fransmännens uppfattning därom överensstämmer med vår, måste man väl säga, att när parterna själva tyda avtalet på enahanda sätt, måste väl denna tydning vara den riktiga och inte den, som kommunisterna vilja försöka snedvrída det till genom att på något sätt läsa mellan raderna.

Jag vill redogöra för vad fransmannen Boris sade, när han gav en snärt åt den politik, som herr Linderot här nu för. Han sade följande.

»En tendentiös propagandakampanj har till och med gått så långt som att påstå, att Marshallplanen innebar produktionshinder, så att den därför skulle leda till arbetslöshet och att den var en plan för ekonomiskt slaveri. Detta var långt ifrån sanningen. Grundsyftet i Marshallplanen och i organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete var att sätta Europa, och framför allt Frankrike i stånd att reda sig utan främmande hjälp år 1952. Med andra ord, planen syftade huvudsakligen till att tillförsäkra

de deltagande staterna ekonomiskt oberoende vid en så snar tidpunkt som möjligt. Detta syfte, som det uttrycks i den bilaterala överenskommelsen mellan Frankrike och Förenta staterna, var långt ifrån ett sådant för en plan för slaveri. Det var, tvärtom, en biståndsplan, grundad på frikostiga och konstruktiva principer, och man kan väl fråga, om icke Marshallplanens fiender sökte att så länge som möjligt fördröja det ekonomiska oberoendets återställande i de länder, som skulle draga nytta av planen. De, som inte gjorde allt som stod i deras makt för att arbeta för Marshallplanens snabbast möjliga framgång, ledo antingen brist på uppriktighet eller hade det intrycket, att Marshallplanen hade dolda syften och att de som stödde den själva icke voro uppriktiga.»

Detta sägs alltså av representanten för ännu ett land, som inte kan finna sig i en sådan propaganda, som här föres även i vår riksdag.

Jag kan också läsa upp ett par små stycken av vad engelsmannen Mac Neil sade, nämligen: »att Storbritanniens regering hade full och oberoende kontroll över sin egen exportpolitik. Som Frankrikes representant hade sagt, kunde ett påstående om motsatsen ha ett visst propagandavärde, men för att bli effektiv måste propagandan grundas på verkliga fakta.»

Mac Neil anförde också: »att Storbritannien, liksom alla andra deltagare i den europeiska återhämtningsplanen och liksom planens administrator själv, var av den åsikten, att planens framgång i stor utsträckning berodde på återupptagandet av handelsutbytet mellan västra och östra delarna av Europa.»

Tänk, om herrar kommunisterna här i kammaren åtminstone kunde fatta denna sista mening, som ju delas av alla, att här är ett medel att om möjligt få handeln bättre ordnad även mellan Väst- och Östeuropa. Vi böra arbeta för de syften, som nu deklareraras, och vi böra försöka förbättra handeln och förhållandet mellan olika länder i stället för att misstänkliggöra denna plan.

Ang. godkännande av överenskommelse om intereuropeiska betalningar m. m.

Däriigenom skulle vi göra mycket större nytta, inte bara för vår egen ekonomi utan också genom att så småningom få till stånd en utjämning mellan öst och väst. I så fall gjorde man väl en vinst, som även politiskt skulle vara av mycket stor betydelse. Därför frågar jag ännu en gång kommunisterna här i kamraren: Varför kunna ni inte försöka främja denna plan, som har så goda syften?

Herr Linderot tog upp frågan om strejkrättspörsmålets behandling i Paris. Jag skall inte ge mig in på denna fråga, det skulle ta för lång tid, men jag vill säga, att det är fullständigt barockt att påstå, att den svenska delegationen röstade som den gjorde, därför att det var ett amerikanskt önskemål. När vi hade delegationssammanträde om denna fråga, hörde jag inte ens talas om vilken ståndpunkt Amerika skulle inta. Vi kommo emellertid underfund med att denna fråga var betydligt mer invecklad än vi hade tänkt oss, och det var orsaken till vårt ställningstagande.

Sedan anser herr Linderot, att Havannastadgan har mindre betydelse i detta sammanhang. Jag är av motsatt mening. Jag har nämligen den uppfattningen, att hela grundtonen i Marshallplanen är strävan efter att nå en utvidgad multilateral handel och att så mycket som möjligt komma ifrån bilaterala handelsöverenskommelser. Det är ju också syftet med Havannastadgan. Därför sade jag, att jag tycker, att Havannastadgan och Marshallplanen höra ihop, och därför hoppas jag, herr talman, alltjämt på att Havannastadgan snarast kommer på riksdagens bord med — det vill jag understryka — de tilläggsbestämmelser som beslutats på det sista Havannamötet och som äro av betydelse för jordbruksnäringen.

Herr Linderot får gärna beskylla mig för att tänka på mjölken. Vi ha hört så många gånger, att vårt parti bara gör det. Vi erkänna gärna, att vi även tänka på mjölken. Men i hela mitt anförande här i dag har inte nämnts ordet mjölk, och inte i debatten heller, förrän herr Linderot kom med det. Vi se saken i

stort. Mjölken är en liten, men viktig detalj i de ekonomiska problemen här i landet. Vi på vårt håll inte bara hoppas, att man skall kunna få en samverkan i fråga om mjölken, herr Linderot, utan önska och syfta till samarbete i fråga om hela den ekonomiska utvecklingen.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkandens propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Schweiz för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet samt beträffande skatter å kvarlåtenskap, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ökning av antalet bankdirektörstjänster inom riksbanken; och

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för vissa förutvarande anställningshavare vid av staten övertagna enskilda trafikföretag m. fl. ävensom efterlevande till sådana anställningshavare jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan do-

Interpellation ang. användningen av beviljade anslag till försvarets stärkande.

mänstyrelsen och Göta Kanalbolag rörande dispositionen av vissa öar i Vättern m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 470, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Schweiz för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet samt beträffande skatter å kvarlänskap.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 61 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 471, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av Sveriges anslutning till en överenskommelse angående intereuropeiska betalningar och komparationer m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 21 bifölles även av andra kammaren.

Herr *Mannerskantz* väckte en motion, nr 450, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilt anstånd med inbetalning av kvarstående skatt på grund av 1948 års taxering, m. m.

Motionen bordlades.

Interpellation ang. användningen av beviljade anslag till försvarets stärkande.

Herr *DOMÖ* erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Det internationella läget visar tendens till fastlåsnings i ett allmänt osäkerhetstillstånd. In-

ternationella organisationer för fred och samförstånd mellan nationerna verka alltjämt oförmögna att ernå konkreta och påtagliga resultat.

I detta läge måste man i vårt land räkna med alla risker och göra sig beredd att möta dem.

En allmän uppfattning torde vara att vårt land bör behålla sin utrikespolitiska handlingsfrihet samt medverka till en konsolidering av Skandinavien försvarskrafter.

Denna utrikes- och försvarspolitiska målsättning ställer — särskilt i nuvarande läge — bestämda krav på svensk försvarspolitik. Dessa aktualiseras ytterligare av den hektiska militärtekniska utvecklingen. Vi måste vara beredda för varje eventualitet. Vi måste vara beredda på ett sådant sätt att vi ordna vårt skydd mot angrepp utifrån med hänsyn till moderna vapen och modern anfallsteknik. Samtidigt kan svenska folket kräva, att erforderliga åtgärder vidtagas för att skydda detsamma mot de fasansfulla risker det s. k. vetenskapliga kriget skapar för ett folk.

Vid detta tillfälle torde anledning icke föreligga att närmare diskutera den anslagsram riksdagen fastställt för fyllandet av försvarets behov. Frågan om nödvändiga kompletteringar av denna art bör lämpligen behandlas i annat sammanhang. Just för ögonblicket är avgörande, i vilken mån den ansvariga regeringen låtit eller förmått omvandla beviljade anslag i konkreta åtgärder till försvarets stärkande. Av särskild betydelse därvidlag torde vara frågan om försvarets utrustning med stridsvagnsminor, infanteribevapning och ammunition av olika slag — särskilt för granatkastare — samt pansarstridsmedel. Även den grad av beredskap, vid vilken marinen fartygsenheter hållas, anmäler sig som ett naturligt överläggningsämne. Nattjaktflygets och luftbevakningens förseende med radar är en konkret fråga av vikt i detta sammanhang liksom frågan om befästningar och bombsäkra skyddsrum för försvarsändamål. Ett speciellt, men därför icke mindre väsentligt problem uppkommer, då uppmärksamheten

Interpellation ang. användningen av beviljade anslag till försvarets stärkande.

riktas på nödvändigheten att effektivast möjligt tillvarataga den personliga värnkraften. Av intresse i detta sammanhang äro upplysningar om regeringens åtgöranden för att genom efterutbildningsövningar omskola och vidareutbilda äldre värnpliktiga för försvarsuppgifter, som passa deras ålder, och försöken att genom repetitionsövningar upprätthålla en kontinuerlig beredskap under hela året.

Hela frågan om vår ekonomiska beredskap kommer även in i sammanhanget. Det är av vikt att organisationsstatiet här icke blir för långt och att livsnödvändiga behov icke eftersättas under återopande av i och för sig högst påtagliga samhällsekonomiska svårigheter.

Då frågan om utvecklingen inom vårt försvar i hög grad synes vara en fråga om politisk och samhällsekonomisk av-

vägning, anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens statsministern få rikta följande fråga:

Vill Eders Excellens giva kammaren en översiktlig redogörelse för regeringens åtgärder i syfte att inom ramen av beviljade anslag stärka det svenska försvaret såväl i personellt som i materielavseende?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.13 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.